

3-6 YAŞ ÇOCUKLARIN OYUNCAK KULLANIMINA İLİŞKİN EBEVEYN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Analysis of Parents Opinions about Toy Use of 3-6 Years of Children

Mürşide ZENGİN¹, Emriye Hilal YAYAN²

¹Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Adıyaman

²İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Malatya

ÖZET

Giriş: Çocukların fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerinde oyuncak önemli bir yere sahiptir. Çocuğun isteyerek, hoşlanabileceği bir şekilde gelişimi oyuncak ile desteklenebilir. Ebeveynlerin çocuğun gelişimini desteklemeleri anlamında oyuncak seçimleri önemlidir. Bu nedenle bu çalışmada 3-6 yaş çocukların oyuncak kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Materyal Metot: Çalışma, Malatya il merkezinde bulunan yedi özel anaokulunda eğitim gören çocukların ebeveynleri ile gerçekleştirilen kesitsel tipte bir araştırmadır. Literatür incelemesi yapılarak hazırlanan anket formu, çalışmaya katılmayı kabul eden 84 ebeveyn uygulandı. Ebeveynlere araştırmanın amacı açıklanarak gönüllü onamları alındı ve anket formları evde doldurmaları istenerek ebeveynlere verildi. Evde oyuncakları inceleyerek formları her iki ebeveynin birlikte doldurmaları sağlandı.

Bulgular: Çalışmaya katılan çocukların yaş ortalamaları 4.74 ± 1.04 olup %63.1'i erkek, %36.9'u kızdır. Ebeveynlerin %35.7'si çocuğuna onun istediği oyuncakları, %19'u gelişimini destekleyen oyuncakları aldıklarını bildirmiştir. Ebeveynlerin %56.77'si çocuklarının kaba motor gelişimini, %91.19'u ince motor gelişimini, %62.05'i sosyal ve duygusal gelişimleri destekleyen oyuncakları bulunduğunu bildirmiştir. Çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyen oyuncaklarına bakıldığında %78.29'nun oyuncaklara sahip olduğu, %20.24'nün ebeveynin benzer bir oyuncak almayı gerekli gördüğü ve %1.46'sının oyuncaklarının bulunmadığı gibi ebeveynin gerekli görmediği tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler: Çocukların farklı gelişim alanlarını destekleyen oyuncaklarının bulunduğu, ebeveynlerin oyuncak ve oyuncakların çocuk gelişimine etkisi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna varılmıştır. Konuyla ilgili daha geniş çalışmaların farklı sosyodemografik gruplar üzerinde yapılması, anaokullarında bu konuyla ilgili ebeveynlere eğitim verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Oyuncak, Gelişim alanı, Ebeveyn

ABSTRACT

Introduction: Toys have an important place in the physical, cognitive, emotional and social development of children. The development can be supported by the toy in a way that the child willingly enjoys it. Regarding the support of the child's development, parents' toy choices are important. For this reason, it is aimed to investigate the toys of 3-6 year old children according to the development areas.

Material method: The study is a cross-sectional study conducted with the parents of children in seven private kindergartens located in Malatya city center. The questionnaire prepared by literature review was applied to 84 parents who agreed to participate in the study. Volunteer consents were obtained by explaining the purpose of the research to the parents and they were given the questionnaires to fill in at home. Both of the parents were provided to fill in the forms together by reviewing the toys at home

Findings:The average age of the children participating in the study is 4.74 ± 1.04 , 63.1% male and 36.9% female. Parents reported that 35.7% of them bought toys which their children wanted and 19% bought toys supporting the development. 56.77% of parents reported that their children had toys supporting their gross motor development, 91.19% had toys supporting fine motor development, and 62.05% were toys supporting social and emotional development. When looking at the toys that support children's cognitive development, it was determined that 78.29% had a toy, 20.24% parents need a similar toy, and 1.46% had not toy which means parents didn't require them.

Conclusions and Recommendations: It has been concluded that children have toys supporting different developmental areas and parents do not have enough knowledge about the effects of toys and games on the child development. It is suggested that more extensive studies on the subject should be made on different sociodemographic groups and that parents should be educated about this subject in kindergartens.

Key Words: Toy, development area, parent

GİRİŞ

Çocuk doğduğu andan itibaren karnının doyurulması, altının temizlenmesi ve uyku gibi gereksinimleri dönem özelliklerine göre sevgi, ilgi ve oyun şeklinde değişir (Er, 2006). Okul öncesi dönem çocukların doğal olarak meraklarını doyurma, araştırma, inceleme, keşfetme eğilimlerinin en üst düzeyde olduğu dönemdir (Akaroğlu & Dereli, 2012). Oyun çocuğa en doğal öğrenme ortamıdır ve çocuğun büyümesi, sağlıklı bir şekilde gelişmesi için beslenme ve sevgi kadar gereklidir. Ayrıca fiziksel, ruhsal, sosyal ve zihinsel ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlayan en önemli vasıtalarından biridir. Öyle ki oyun, çocuğun beslenmeden sonra en temel ihtiyaçlarının başında gelir (Gökşen, 2014). Çocuk için ciddi bir uğraş olan oyun; çocuğun iç dünyasını yansıtan, zihinsel gelişiminin bir aynasıdır (Avcu, 2015; Egemen, Yılmaz & Akil, 2004).

Genel bir tanımla oyun; rahatlama, fazla enerjinin atılması, uygulama yapma, isteklerin yerine getirilmesi, zevk alma ve bir öğrenme şeklidir. Çocukların öğrenme süreçleri, büyüme ve öğrenmeye karşı kendi içlerindeki itici güç ile yetişkinleri taklit etmelerinin birleşimidir (Aksoy, 2014). Oyun ve oyuncak, çocuğun gelişimi açısından vazgeçilmez bir unsurdur (Bekmezci & Özkan, 2015).

Oyun, sosyal ve entelektüel gelişim için kritik önem taşır (Trawick-Smith, Wolff, Koschel & Vallarelli, 2015). Çocuklar oyun sırasında yalnızca kendilerini mutlu eden duygularını ortaya koymazlar, aynı zamanda sevincini, nefretini, sevgi arayışını ve saldırganlık gibi duygularını da dışı vurabilmektedir (Bekmezci & Özkan, 2015; Ulutaş, 2011). Çocuğa oyuncak sağlamanın çocuğun dil ve bilişsel gelişimini arttırmaktadır. Aynı zamanda çocuğun sosyal/duygusal ve bilişsel becerileri geliştirerek gerçek hayat problemlerini çözmesine yardımcı olur (Tomopoulos vd., 2006; AAP, 2003). Çocuk oyun grubu içinde kendi görüşlerini, yaşam felsefesini diğer çocuklarla karşılaştırma olanağı bulur, ayrıntılı olarak tartışır ve düzeltme şansını elde eder ve kendi cinsel kimliğini kazanır. Sosyal kuralları ve etik değerleri oyun yoluyla daha kolay kazanır (Esen, 2008). Ayrıca eğitici oyuncaklarla oynayan çocukların görsel algı becerileri olumlu yönde etkilenmektedir (Akaroğlu & Dereli, 2012).

Oyun ve oyuncakların çocuğun fiziksel, motor, dil, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişim alanlarını destekleyici rolü vardır (Onur & Sadioğlu, 2012). İnanma, kendi kendini düzenleme, problem çözme, yaratıcı ve sosyal etkileşimi içeren oyun aktiviteleri çocuk gelişimini olumlu olarak etkilemektedir (Trawick-Smith vd., 2015). Ancak çocuğa sunulan oyuncakların çekici, yaratıcılığı teşvik eden, gelişimsel açıdan uygun, güvenli, uygun fiyatlı, gelişimin tüm

alanlarında öğrenmeyi ve büyümeyi destekleyici özellikte olmasına özen gösterilmelidir (AAP, 2003).

Gelişimin çok hızlı olduğu erken çocukluk döneminde oyuncak kullanımı çok önemlidir. Ebeveynler çocukları için oyuncak tercihinde bulunurken farklı özellikleri göz önünde bulundurmaktadır. Ülkemizde, ebeveynlerin oyuncak konusundaki görüşlerinin ve tercihlerinin incelendiği farklı çalışmalar mevcuttur. Ancak yapılan çalışmalardan hiçbiri oyuncak kullanımında ebeveyn tercihlerini çocuğun gelişim alanlarına göre incelememiştir. Bu nedenle bu çalışmada 3-6 yaş çocukların oyuncak kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma, Şubat-Mart 2016 tarihleri arasında Malatya il merkezinde bulunan anaokullarında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada örneklem seçiminde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak araştırmaya dahil edilecek anaokulları tespit edilmiştir. Seçilen anaokulları benzer sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklere sahip, benzer davranış özellikleri gösterebilmeleri için aynı çevrede yaşayan bir birlerine yakın semtlerde bulunmaktadır. Ölçüt örnekleme kriterini sağlayan yedi özel anaokulunda eğitim gören çocukların ebeveynleri ile gerçekleştirilen araştırma tanımlayıcı kesitsel tipte bir araştırmadır. Kesitsel tipte araştırmalar bir zaman kesitinde belli bir durumla ilgili elde edilen verilerin kişisel ve yaşam özelliklerine göre irdelendiği araştırmalardır. Çalışmanın amacına uygun literatür incelemesi yapılarak hazırlanan anket formu, araştırmaya katılmayı kabul eden 84 ebeveyne uygulandı. Hazırlanan anket formunda ebeveynlerin tercih ettikleri oyuncaklar kaba motor gelişim, ince motor gelişim, sosyal ve duygusal gelişim, bilişsel gelişim olmak üzere literatür doğrultusunda (AAP, 2003; Anderson-McNamee & Bailey, 2010; Arıkan & Karaca, 2004; Avcu,2015; Bekmezci & Özkan, 2015; Bolışık, Yılmaz, Yavuz & Büyük, 2014; Gül, 2015; Tomopoulos vd., 2006; Trawick-Smith vd., 2015; Uğurlu, Özet & Ayçiçek, 2012) 4 grupta (kaba motor gelişim, ince motor gelişim, sosyal-duygusal gelişim, bilişsel gelişim) 20 soru ile incelenmiştir. Hazırlanan anket formu uzman görüşü alınmak üzere biri çocuk gelişimi ikisi çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği olmak üzere üç uzmana gönderilmiş, görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak 15 kişilik bir grup üzerinde anket sorularının anlaşılabilirliği vb. durumun incelenmesi için pilot çalışması gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmada herhangi bir sorunla karşılaşılmanış ve anket formuna son hali verilmiştir. Ebeveynlere araştırmanın amacı açıklanarak gönüllü

onamları alınmış ve anket formları evde doldurmaları istenerek ebeveynlere verilmiştir. Anket formlarındaki sorular açıklanmış her bölüme dahil edilecek oyuncaklar anlatılmış, evde oyuncakları inceleyerek formları her iki ebeveynin birlikte doldurmaları sağlanmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında Statistical Package for Social Sciences (SPSS) for Windows 17.0 istatistik paket programı kullanılarak yüzde, ortalama analizleri yapılarak araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında 0.05 anlamlılık düzeyinde yorumlanmıştır.

BULGULAR

Çalışma kapsamına alınan çocukların özellikleri incelendiğinde %63.1'inin erkek %36.9'unun kız, yaş ortalamasının ise 4.74 ± 1.043 olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya dahil edilen annelerin bazı özellikleri incelendiğinde; yaş ortalamaları 31.5 ± 4.98 ve eğitim durumları %58.3'ü üniversite, %40.5'i ortaöğretim mezunu olduğu belirlenmiştir. Babaların yaş ortalamaları 35.7 ± 5.77 ve %73.8'i üniversite, %26.2'si ortaöğretim mezunu olduğu saptanmıştır. Ailelerin %45.2'sinin 2, %39.3'ünün 1 çocuğu vardır ve %66.7'sinin aylık gelir düzeyi orta düzeydedir. Ebeveynler oyuncak alma sıklığı incelendiğinde; %8.3'ü haftada iki ve üzeri, %4.8'i haftada bir, %58.3 ayda bir oyuncak almaktadır.

Tablo 1'de ebeveynlerin oyuncak konusuna ilişkin görüşlerinin dağılımı verilmiştir. Tabloya göre; ebeveynlerin %35.7'si çocuğun istediği oyuncacı, %21.4'ü sık gördükleri oyuncakları, %23.8'i yeni şeyler öğrenmesini destekleyen oyuncakları ve %19 ise gelişimini destekleyen oyuncakları aldıklarını bildirmiştir. Ebeveynlerin oyuncakın kullanım amacına ilişkin görüşleri incelendiğinde %28.6'sı çocuğun iyi zaman geçirmesi, %50'si fiziksel, zihinsel vb. gelişim ve %20'si çocuğun hayal gücünün desteklenmesi için önemli olduğunu belirtmiştir. Ebeveynlerin %58.3'ü oyuncak konusunda herhangi bir bilgi almamış ancak %97.6'sı oyuncak konusunda eğitimin gerekli olduğunu belirtmiştir. Bilgi alanların %14.3'ü internet aracılığı ile bilgi edindiğini ifade etmiş, sadece %6'sı uzmanlardan bilgi almıştır.

Tablo 1.Ebeveynlerin Oyuncak Konusuna İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

Özellik	Sayı	Yüzde
Ebeveynlerin oyuncak tercihleri		
Çocuğun istediği	30	35.7
Yeni şeyler öğrenmesini destekleyen	20	23.8
Tüm çocuklarda olan (çok satılan)	18	21.4
Gelişimini destekleyen	16	19.0
Oyuncağın kullanım amacı		
Çocuğun fiziksel, zihinsel vb gelişimi	42	28.6
Çocuğun iyi zaman geçirmesi	24	50.0
Çocuğun hayal gücünü desteklemesi	17	20.2
Diğer	1	1.2
Oyuncak konusunda ebeveynlerin bilgi alma durumu		
Evet	35	41.7
Hayır	49	58.3
Bilgi alınan yer*		
İnternet	12	14.3
Kitap-dergi	6	7.1
Öğretmen	5	6.0
Uzman	5	6.0
Oyuncak konusunda eğitim gerekli mi(n=83)		
Evet	82	97.6
Hayır	1	1.2
Total	84	100

*47 kişi herhangi bir yerden bilgi almadığını belirttiği için n=37 olarak hesaplanmıştır.

Oyuncakların kaba motor, ince motor, sosyal-duyusal ve bilişsel gelişim özelliklerine göre dağılımı tablo 2’de verilmiştir. Denge hareketi, çift ayakla sıçrama, yakalama-zıplama, merdiven çıkıp inme, yüksekten atlama gibi kaba motor gelişimi sağlayan oyuncakların ‘Var-İstiyorum, Var-Düşünmüyorum, Yok-İstiyorum, Yok-Düşünmüyorum’ şeklinde sayı ve yüzde olarak tabloda verilmiştir. Ebeveynlerin %56.77’si çocuklarının kaba motor gelişimini destekleyen oyuncacı bulunduğunu, %26.16’sı bulunmadığını ancak almak istediğini, %17.05’i böyle bir oyuncacının bulunmadığını ve gerek görmediğini bildirmiştir. Ayrıca geometrik şekil çizme, makas kullanma, kalem kullanma, takıp sökme, üst üste koyma, hamurla oynamak gibi ince motor gelişimi arttıran oyuncaklar ile toplumsal kural öğretme, cinsiyet farkı öğretme, grup oyunu içeren, sorumluluk almayı öğretme vb. özellikteki sosyal-duyusal gelişimi sağlayan oyuncakların sayı ve yüzdeleri belirlenmiştir. Çocuklarının %91.19’unun ince motor gelişimini destekleyen oyuncaklarının bulunduğu, %5.47’sinin bulunmadığı ancak ebeveynin almak istediği ve %3.33’nün böyle bir oyuncacının olmadığı ebeveynin de gerek görmediği tespit edilmiştir. Sosyal ve duygusal gelişimleri destekleyen oyuncaklar yönünden bakıldığında; %62.05’nin böyle bir oyuncacının var olduğu, %35.56 olmadığı ancak ebeveynin gerekli gördüğü ve %2.38’nin oyuncacının olmadığı ve ebeveynin gerek görmediği bulunmuştur. Zıt kavramları öğretme (az, çok, büyük, küçük), sayma ve renk öğretme, insan bedenini tanıtan, yap-

boz ve eşleştirme şeklinde bilişsel gelişimi arttıran özellikteki oyuncaklar hakkındaki durumları incelenmiş sayı ve yüzde olarak tabloda verilmiştir. Çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyen oyuncaklarına bakıldığında %78.29'unun oyuncacağa sahip olduğu, %20.24'nün ebeveynin benzer bir oyuncak almayı gerekli gördüğü ve %1.46'sının oyuncacığının bulunmadığı gibi ebeveynin gerekli görmediği tespit edilmiştir.

Tablo 2. Kaba Motor, İnce Motor, Sosyal-Duyusal ve Bilişsel Gelişim Özelliklerine Göre Dağılımı

Oyuncak Özelliği	Var-İstiyorum		Var-Düşünmüyorum		Yok-İstiyorum		Yok-Düşünmüyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kaba Motor Gelişim								
Denge hareketi	26	31.0	27	32.1	28	33.3	3	3.6
Çift ayakla sıçrama	13	15.5	27	32.1	29	34.5	15	17.9
Yakalama-Zıplama	49	58.3	16	19.0	11	13.1	8	9.5
Merdiven çıkıp inme	8	9.5	35	41.7	23	27.4	18	21.4
Yüksekten atlama	7	8.3	35	41.7	16	19.0	26	31.0
İnce Motor Gelişim								
Geometrik şekil çizme	70	83.3	6	7.1	6	7.1	2	2.4
Makas kullanma	63	75.0	6	7.1	5	6.0	10	11.9
Kalem kullanma	76	90.5	0	0	6	7.1	2	2.4
Takıp sökme, üst üste koyma	76	90.5	2	2.4	6	7.1	0	0
Hamur	74	88.1	4	4.8	6	7.1	0	0
Sosyal-Duyusal Gelişim								
Toplumsal kural öğretme	26	31.0	18	21.4	38	45.2	2	2.4
Cinsiyet farkı öğretme	39	46.4	18	21.4	27	32.1	0	0
Grup oyunu içeren	42	50.0	8	9.5	32	38.1	2	2.4
Sorumluluk almayı öğretme	33	39.3	21	25.0	28	33.3	2	2.4
Kural öğretme	41	48.8	15	17.9	24	28.6	4	4.8
Bilişsel Gelişim								
Zıt kavramları öğretme (az, çok, büyük, küçük)	66	78.6	4	4.8	12	14.3	2	2.4
Sayma ve renk öğretme	70	83.3	4	4.8	10	11.9	0	0
İnsan bedenini tanıtan	35	41.7	15	17.9	32	38.1	2	2.4
Yap-Boz, eşleştirme	70	83.3	4	4.8	10	11.9	0	0

TARTIŞMA

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komisyonu tarafından her çocuğun hakkı şeklinde tanımlanan oyun çocuk gelişimi için oldukça önemlidir (Ginsburg, 2007). Oyun Çağı ya da Okul Öncesi Dönem olarak bilinen 3-6 yaş arası periyotta çocuk için oyun daha da önem kazanmaktadır. Oynamak, atlamak, koşmak, kısa süre içinde hareket etmek, çocukların eğitiminde ve kişilik gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, çocukların sosyal gelişimlerini destekleyerek çevreleriyle temas kurmalarına; duygusal, dil ve bilişsel gelişimlerini destekleyerek duygularını ve görüşlerini yansıtmalarına yardımcı olur (Gül,

2015). Yeni oyuncak almak çocukları mutlu eder. Ancak önemli olan yeni oyuncak almak değil, elinde olan oyuncakların onun dikkatini çekmesini sağlamaktır (Egemen, Yılmaz & Akil,2004). Çalışmada ebeveynlerin oyuncak alma sıklığı incelendiğinde %58.3 ayda bir oyuncak almaktadır. Arıkan ve Karaca (2004) annelerin oyuncak seçimi ile ilgili bilgi ve uygulamalarını belirlemek amacıyla yapıları çalışmada (n=360), ailelerin çocuklarına oyuncak alma sıklıkları incelenmiş; %19.4'ün çok sık (haftada bir), %40'ın sık (ayda bir), %21.1'in nadiren (yılda bir) çocuklarına oyuncak aldıklarını belirlemiştir. Bolışık ve arkadaşlarının (2014) çalışmasında ise yetişkinlerin büyük bir kısmının (%80.9) çocuklarına düzenli aralıklarla oyuncak almadıklarını belirlemiştir. Aynı çalışmada oyuncak alan kişilerin öğrenim düzeyi yükseldikçe, çocuklarına daha sık oyuncak aldıkları ve oyuncağın güvenli olmasına önem verdikleri saptanmıştır.

Ebeveynlerin %35.7'si çocuğun istediği oyuncağı, %21.4'ü sık gördükleri oyuncakları, %23.8'i yeni şeyler öğrenmesini destekleyen oyuncakları ve %19 ise gelişimini destekleyen oyuncakları aldıklarını bildirmiştir. Uğurlu ve arkadaşları (2012) yaptıkları çalışmada annelerin %35.6'sı çocuk istediği için oyuncak aldıklarını ve yine annelerin büyük çoğunluğunun (%68.4) oyuncak alırken çocuğun düşüncelerine önem verdiklerini belirlemiştir (Uğurlu vd., 2012). Ülkemizde yapılan farklı çalışmalarda da yine alınacak oyuncağın ne olacağına en çok çocukların karar verdiği ortaya konmuştur (Arıkan & Karaca, 2004; Bolışık vd., 2014). Oyuncak satın alırken yetişkinlerin çocuğun isteğine verdikleri önem incelendiğinde; öğrenim düzeyi düşük olan ebeveynlerin öğrenim düzeyi yüksek olan ebeveynlere göre oyuncak satın alırken çocuğun isteğini daha çok önemsedikleri saptanmıştır (Bolışık vd., 2014).

Çalışmamızda, grupta oynanan oyuncak oranının %50 oranında olduğu belirlenmiştir. Diğer çocuklarla oynamak, çocuğun bir grubun parçası olmayı öğrenmesine yardımcı olmak açısından önemlidir. Ayrıca grup oyunları çocuğun müzakere, problem çözme, paylaşma ve grup içinde çalışma becerilerini öğrenmesine olanak tanır (Anderson-McNamee & Bailey, 2010). Nath ve Szücs (2014) lego ve yap-boz gibi oyuncaklarla oynamanın çocukların matematik performansı ile pozitif yönde ilişkili olduğunu tespit etmiştir (Nath & Szücs, 2014). Çalışmamızda da bilişsel gelişimi destekleyen özellikteki lego yap-boz benzeri oyuncağa sahip çocukların oranı oldukça yüksek (%83.3) bulunmuştur. Ailelerin ve çocukların bilişsel gelişimi arttıran oyuncakları yüksek oranda tercih ettiği belirlenmiştir. Bu durum ebeveynlerin bilişsel gelişimi akademik başarıdaki artışla eşdeğer kabul etmelerinin bir sonucu olabilir. Çalışmada ebeveynlerin oyuncağın kullanım amacına ilişkin görüşleri incelendiğinde %28.6'sı çocuğun iyi zaman geçirmesi, %50'si fiziksel, zihinsel vb gelişim ve %20'si çocuğun hayal gücünün desteklenmesi için önemli olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar Erden (2001) çalışmasıyla

paralellik göstermektedir. Erden çalışmasında, ebeveynlerin çocuklarına oyuncak satın alırken, üniversite mezunu olanların %63.8'inin, ilköğretim mezunu olanların ise %50'sinin gelişim düzeyi, yaş ve ilgisine dikkat ettiklerini saptanmıştır. Çalışmanın sonucunda ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile oyuncak satın alırken dikkat ettikleri özellikler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (Erden, 2001). Farklı bir çalışmada da; annelerin büyük çoğunluğunu oyuncak alırken çocuğun zekâ gelişimini (%86.7), hayal dünyasını geliştirmeyi (%65.6) ve yaşına uygun olmasını (%83.1) göz önünde bulundurdıkları belirlenmiştir (Arıkan & Karaca, 2004). Ebeveynler çocuklarının gelişiminde oyuncağın farklı özelliklerinden faydalanmaya çalışırken çocuklarının iyi zaman geçirmesini de önemsedikleri görülmektedir.

Oyun ve oyuncak çocukların kas ve kemik yapılarının gelişmesine yardımcı olmaktadır (Bekmezci & Özkan, 2015). Çalışma sonucunda ebeveynlerin bazıları çocuğun kaba motor gelişim alanlarını destekleyen oyuncaklarının bulunmadığını aynı zamanda böyle bir oyuncak talep etmediklerini bildirmiştir (Tablo 2). Bu bulguya ailelerin bilişsel ve sosyal gelişim alanlarını daha fazla önemsemesi veya bilgisayar ve tabletle oynanan dijital oyunların sık tercih edilmesiyle birlikte kaba motor gelişimi destekleyen oyuncakların önemini yitirmesi neden olarak gösterilebilir. Çünkü günümüzde dijital oyunlar erken çocukluk dönemi başta olmak üzere sık kullanılmaktadır. Özellikle kendilerine daha fazla zaman ayırmak, ev işlerini yapmak için zamana ihtiyaç duymak, kolay ve eğlenceli bulunması gibi nedenlerle ebeveynler tarafından çocuklara sunulmaktadır (Toran, Ulusoy, Aydın, Devenci & Akbulut, 2016; Genç, 2014; Plowman, Stevenson, Stephen & McPake, 2012). Oyunun çocuk ve ebeveyn açısından oldukça faydalı olmasına rağmen, hızlı yaşam stili, aile yapısındaki değişiklikler, eğitime olan ilginin artması gibi pek çok faktör oyuna ayrılan süreyi belirgin bir şekilde kısıtlamaktadır (Ginsburg, 2007). Bu nedenle aileler çocuğun tek başına uzun süre oynayabileceği oyuncakları tercih etmiş olabilirler.

Çocuk ve ebeveynlerin oyuncak tercihinde gelişim alanlarına etkisi dışında çeşitli faktörler de rol oynamaktadır. Güder ve Alabay (2016) 3-6 yaş arasındaki çocukların oyuncak tercihlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelemek amacıyla yaptıkları çalışmada 22 oyuncak görseli kullanılarak 118 çocukla görüşmüştür. Çalışma sonucunda çocukların oyuncak tercihlerinin oyuncağın rengi, aile, akran ve sosyal çevrenin bakış açısından ve ebeveynler arasındaki geleneksel rol paylaşımından etkilendiği belirlenmiştir. Yaşla birlikte oyuncak tercihinde cinsiyetçiliğin arttığının belirlendiği çalışmada ebeveyn tutumlarının etkili olduğu ortaya konmuştur. Oyuncak seçiminde cinsiyet etkisinin araştırıldığı Dinella ve arkadaşlarının (2016) çalışması 42 erkek çocuk ve 40 kız çocukla tamamlanmış ve sonuçta benzer şekilde

oyuncak tercihinde cinsiyet etkisi olduğu belirlenmiştir. Trawick-Smith ve arkadaşları (2014) oyun kalitesine oyuncakların etkisini araştırmış ve çalışma sonucunda oyuncakların oyun kalitesi üzerindeki etkilerinin önemli ölçüde farklı olduklarını ve cinsiyet, etnik köken, sosyoekonomik durum gibi faktörlerin bu farklılığa etki ettiklerini belirlemiştir.

Oyuncak seçimi çocuğun yaşına göre de farklılık gösterir. Tomopoulos ve arkadaşlarının (2006) çalışmasında 6. Ayda en sık tercih edilen oyuncak çingirak iken 18. ayda bunun yerini küçük araba ve kelime öğreten oyuncaklar almaktadır. Yine aynı çalışmada çocuğa kitap ve oyuncak sağlamanın, 18. aydaki dil ve bilişsel gelişimle ilişkili olduğu belirlenmiştir (Tomopoulos vd., 2006). Bu bulgu ebeveynlerin oyuncak tercihinde çocuğun yaşını önemsediklerini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ebeveynlerin %56.77'si çocuklarının kaba motor gelişimini destekleyen oyuncacı bulunduğunu belirlenmiştir. Çocuklarının %91.19'unun ince motor gelişimini destekleyen oyuncaklarının bulunduğu tespit edilmiştir. Sosyal ve duygusal gelişimleri destekleyen oyuncaklar yönünden bakıldığında; %62.05'nin böyle bir oyuncacının var olduğu, çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyen oyuncaklarına bakıldığında %78.29'nun oyuncaca sahip olduğu belirlenmiştir.

Sonuç olarak; ebeveynlerin oyuncak tercihinde bulunurken farklı özellikleri göz önünde bulundurdıkları görülmektedir. Ayrıca çocukların farklı gelişim alanlarını destekleyen oyuncaklarının bulunduğu, ebeveynlerin oyuncak ve oyuncacın çocuk gelişimine etkisi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çalışmaya katılan ebeveynlerin büyük çoğunluğu oyuncak konusunda bilgi almamıştır. Bu açıdan özellikle birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan hemşireler çocukların sosyal-bilişsel ve motor gelişimlerinin bir parçası olan oyuncak seçimi konusunda ebeveynlere danışmanlık yapabilir ve oyuncak tercihi ile ilgili kitapçık, broşür vb. materyalleri sunmaları önerilebilir. Yine anaokullarında, ebeveynlere oyuncak tercihinde bulunurken çocuğun gelişimini destekleyen oyuncakların temin edilmesinin önemi anlatılabilir.

Konuyla ilgili daha geniş çalışmaların farklı sosyodemografik gruplar üzerinde yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akaroğlu EG, Dereli E. Okul öncesi çocukların görsel algı eğitimlerine yönelik geliştirilmiş eğitici oyuncakların çocukların görsel algularına etkisi, *ZfWT - Journal of World of Turks*, 2012;4(1):201-221.
- Aksoy AB, Çiftçi HD. Erken çocukluk döneminde oyun, Pegem Akademi, Ankara, 2014.
- American Academy of Pediatrics, Committee on Early Childhood, Adoption, and Dependent Care. Selecting appropriate toys for young children: the pediatrician's role, *Pediatrics*, 2003;111(4):911-913.
- Anderson-McNamee JK, Bailey SJ. The importance of play in early childhood development, *Montana State University Extension*, 2010;4(10):1-4.
- Arıkan D, Karaca E. Annelerin oyuncak seçimi ile ilgili bilgi ve uygulamaları, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2004;1:1-9.
- Avcu AU. 0-2 yaş bebeği olan annelerin oyuncak tercihlerinin incelenmesi, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2015;2(4):37-46.
- Bekmezci H, Özkan H. Oyun ve oyuncuğun çocuk sağlığına etkisi, *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 2015;5(2):81-87.
- Bolışık B, Yılmaz HB, Yavuz B, Büyük ET. Yetişkinlerin çocuklar için oyuncak seçimine yönelik davranışlarını incelenmesi, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi / Gümüşhane University Journal of Health Sciences*, 2014;3(4):976-990.
- Dinella LM, Weisgram ES, Fulcher M. Children's gender-typed toy interests: does propulsion matter?, *Arch Sex Behav*, Published Online: Nov 28, 2016, (Doi: 10.1007/s10508-016-0901).
- Egemen A, Yılmaz Ö, Akil İ. Oyun, oyuncak ve çocuk, *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 2004;5(2):39-42.
- Er M. Çocuk, hastalık, anne-babalar ve kardeşler, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 2006;49:155-168.
- Erden Ş. Anaokullarına devam eden çocukların ebeveyn ve öğretmenlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bil.Enst, Ankara, 2001.*
- Esen MA. Geleneksel çocuk oyunlarının eğitimsel değeri ve unutulmaya yüz tutmuş ahıska oyunları, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2008;20(2):357-367.
- Genç, Z. Parents' perceptions about the mobile technology use of preschool aged children, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2014;146:55-60.
- Ginsburg KR. The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds, *Pediatrics*, 2007;119(1):182-191.
- Gökşen C. Oyunların çocukların gelişimine katkıları ve Gaziantep çocuk oyunları, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 2014:229-259.
- Güder SY, Alabay E. 3-6 Yaş arasındaki çocukların oyuncak tercihlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 2016;17(2):91-111.
- Gül O. The effect of game on pre-school period (ages 3-6): a review of study, *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 2015;17(3):1-9.
- Nath S, Szücs D. Construction play and cognitive skills associated with the development of mathematical abilities in 7-year-old children, *Learning and Instruction*, 2014;32:73-80.
- Sezer GO, Sadioğlu Ö. The comparison of toy preferences of teacher candidates in first and fourth grades of

- preschool education, International Journal of Early Childhood Education Research, 2012;1:62-75.*
- Plowman, L., Stevenson, O., Stephen, C., & McPake, J. Preschool children's learning with technology at home, Computers & Education, 2012;59(1):30-37.*
- Tomopoulos S, Dreyer BP, Tamis-LeMonda C, Flynn V, Rovira I, Tineo W, et al. Books, toys, parent-child interaction, and development in young latino children, Ambulatory Pediatrics, 2006;6(2):72-78.*
- Toran M, Ulusoy Z, Aydın B, Deveci T, Akbulut A. Çocukların dijital oyun kullanımına ilişkin annelerin görüşlerinin değerlendirilmesi, Kastamonu Eğitim Dergisi, 2016;24(5):2263-2268.*
- Trawick-Smith J, Wolff J, Koschel M, Vallarelli J. Effects of toys on the play quality of preschool children: influence of gender, ethnicity, and socioeconomic status, Early Childhood Educ J, 2015;43:249-256.*
- Uğurlu SE, Özet F, Ayçiçek D. 1-3 yaş grubu çocuğu olan annelerin oyuncak seçimi konusunda bilgi ve uygulamalarının incelenmesi, International Journal of Human Sciences, 2012;(9)2:879-889.*
- Ulutaş A. Okul öncesi dönemde drama ve oyunun önemi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2011;4(6):233-242.*